příklad dobré praxe

Univerzita Karlova

Univerzita Karlova nakupuje podle Minimálních standardů OVZ pro dodávky potravin a jde ještě dál

Univerzita Karlova (UK) odpovědné veřejné zadávání využívá dlouhodobě. Ve vztahu ke stravování v roce 2023 zavedla **dynamický nákupní systém (DNS)** na nákup potravin pro Koleje a menzy UK na dobu neurčitou a **rozdělila ho na 16 kategorií:**

1. **pečivo,**
2. **mléko a mléčné výrobky,**
3. **masné výrobky – uzeniny,**
4. **drůbeží maso,**
5. **hovězí maso a vepřové maso,**
6. **zvěřina,**
7. **ovoce a zelenina,**
8. **mražené výrobky a rybí maso,**
9. **koloniál,**
10. **nápoje,**
11. **bagety, sendviče a lahůdky,**
12. **zákusky a cukroví,**
13. **vejce,**
14. **vegetariánské a veganské produkty,**
15. **zpracované brambory a zpracovaná zelenina,**
16. **mražené a chlazené drůbeží polotovary.**

Dodavatelé se ve své žádosti o účast v DNS přihlásí do konkrétní kategorie či kategorií a zadavatel pak obesílá dodavatele s výzvou k podání nabídek na jednotlivé veřejné zakázky.

Před zavedením DNS Univerzita Karlova také využila možnosti uspořádat předběžné tržní konzultace (PTK), jejichž cílem bylo, aby se potenciální dodavatelé mohli seznámit se záměrem veřejné zakázky a současně, aby zadavatel získal informace potřebné pro efektivní, správné a objektivní nastavení zadávacích podmínek. Zadavatel chtěl tímto způsobem předejít i možným rizikům při zadávání veřejné zakázky a při jejím plnění. Na základě PTK zadavatel drobně upravil zadávací dokumentaci včetně jejích příloh, zejména možnosti hodnocení nabídek. Pro zadavatele byla důležitá informace o tom, po jakou dobu jsou dodavatelé v dané době ochotni držet ceny – vesměs po dobu 1 měsíce. Současně však zadavatel v rámci PTK zjistil, že u některých kategorií potravin jsou dodavatelé schopni držet ceny pouze po kratší dobu, například u ovoce a zeleniny jen po dobu jednoho týdne.

Odkaz na zadávací dokumentaci zde: Dynamické nákupní systémy - E-ZAK Karlova univerzita

Nákupy biopotravin a hodnocení certifikací potravin a dodavatelů

UK při pořizování potravin prostřednictvím dynamického nákupního systému systematicky zohledňuje kvalitu, původ a způsob výroby potravin. Např. v rámci výzev na zpracovanou zeleninu je součástí hodnocení certifikace potravin jako je Q CZ, KLASA, GLOBALG.A.P. nebo ekvivalentní. Zároveň využívá certifikace dodavatelů, např. BRC, IFS, ISO 22000 nebo ekvivalentní. Již od zavedení DNS požaduje UK v rámci určitých celků v jednotlivých tendrech veganské a vegetariánské výrobky. Biokvalita je vyžadována u kávy, čaje, zpracované zeleniny a veganských polotovarů. V současnosti menzy připravují přechod na šestitýdenní jídelní lístek a zvažují možnosti dalších požadavků na biopotraviny, např. u luštěnin apod.

Svými nákupy tak UK podporuje bezpečné, kontrolované a udržitelné výrobní postupy, ale i zvýšení kvality a zdravotní nezávadnosti potravin pro strávníky. Motivuje tím i dodavatele ke zvyšování standardů nad rámec zákonných povinností. Důležité je transparentní a nediskriminační nastavení, jsou akceptovány i ekvivalentní certifikace.

Podpora sezónní produkce

UK při nákupu potravin do menz aktivně podporuje sezónnost surovin, která se promítá přímo do skladby jídelníčků. Konkrétně, například v květnu, jsou zařazována jídla z chřestu, v červnu je nabídka cíleně zaměřena na jahody a sezónní ovoce a v říjnu začíná dýňová sezóna. To snižuje environmentální zátěž spojenou s dovozem produkce mimo sezónu, ale jde i o ekonomicky efektivní nákupy, které přináší i vyšší čerstvost a kvalitu surovin. Tyto postupy mají nadto pozitivní edukativní dopad na strávníky v oblasti udržitelného stravování a propojí kulinářský zážitek se sezónní produkcí, která je často produkovaná lokálně.

Minimalizace potravinového odpadu

UK uplatňuje víceúrovňový přístup k prevenci a využití potravinových zbytků a část environmentální odpovědnosti přenáší výběrem spolupracujících firem i na dodavatelské vztahy. Významným milníkem se stalo zapojení menz UK do projektu Zachraň oběd, který propojuje dárce a příjemce vařeného jídla, jež by se jinak vyhodilo. Menza Právnická se zapojila v prosinci 2025 a pro představu, např. za březen 2026 z ní bylo darováno 189 porcí. Menza Jednota se do projektu Zachraň oběd zapojila v únoru 2026 a za březen 2026 darovala 44 porcí. Dále pak menzy Arnošta z Pardubic a bufet rektorátu UK využívají systém „Bio prasátko“. Jde o ekologické zpracování gastroodpadu přímo na provozovně, kdy v menze Arnošta z Pardubic se denně zpracovává 40 kg bioodpadu mokrou cestou, v bufetu rektorátu pak 5 kg bioodpadu suchou cestou.

Menzy se ale také připojily k výkupu použitých kuchyňských olejů, přičemž nehradí náklady na jejich odvoz. Výsledkem je výrazné snížení množství odpadu končícího na skládkách, ale i uzavírání materiálových toků v souladu s principy cirkulární ekonomiky. Důležitá je i úspora provozních nákladů.

Podpora rostlinné stravy a vegetariánských variant

UK systematicky rozvíjí i nabídku rostlinné stravy. Přibližně 28 % vydaných jídel tvoří veganská jídla, vegetariánské varianty a nabídka poskytovaná prostřednictvím salátových barů. Například na období únor

až červenec 2026 má UK vysoutěžený objem vegetariánských a veganských produktů za téměř 500 tis. Kč bez DPH, konkrétně rostlinnou náhradu masa (ROBI) za skoro 80 tis. Kč a zbytek za mražené hotové výrobky jako je např. tofu, sojanéza apod. Vedle toho pak obdrží bezlepkové výrobky v objemu přibližně 40 tis. Kč.

Je nutno říct, že samotní strávníci tyto varianty pokrmů často požadují. Takové opatření má ale i potenciál ovlivnit trh a přispět k rozšíření nabídky trhu s rostlinnými produkty.

Vyloučení vajec ve skořápce nosnic v klecích

V zadávacích podmínkách na dodávky vajec UK výslovně stanovuje požadavek na dodávky vajec ve skořápce z jiných způsobů chovu, než je klecový chov. Vejce z klecových chovů jsou tak ze soutěží vyloučena, což podporuje welfare těchto hospodářských zvířat. Univerzita tak i v tomto aspektu slaďuje svoje nákupní politiky s etickými hodnotami. Nadto Koleje a menzy považují tento požadavek z Minimálních standardů OVZ za zcela transparentní a kontrolovatelný. Standardy daly trhu jasný signál, co v soutěži pro dodávky do institucionálního stravování očekávat a není těžké je dodržet.

Fairtrade potraviny

UK se při nákupu potravin rozhodla sladit nákupy potravin i s hodnotami společenské odpovědnosti a dodržovat Minimální standardy OVZ pro dodávky potravin i v tomto aspektu. Proto upřednostňuje Fairtrade produkty, zejména kávu a kakao, ale i čaj. Tím podporuje spravedlivé pracovní a obchodní podmínky v globálních dodavatelských řetězcích a takové nákupy mají pozitivní sociální dopad v zemích, kde se tyto produkty pěstují.

Pitná kohoutková voda zdarma

V menzách UK je kohoutková pitná voda nabízena zdarma, zejména prostřednictvím cool barů na výdejích, přičemž není nijak zpoplatněna. To omezí spotřebu balených nápojů a plastových obalů a jedná se o opatření s minimální environmentální stopou. Nadto se tím u studentů i zaměstnanců podporují zdravé návyky a jedná se i o sociálně vstřícný přístup ke strávníkům.

Další udržitelné aspekty

Při zavádění udržitelných opatření při provozu i nákupu potravin Koleje a menzy volí komplexní přístup k udržitelnosti nad rámec samotného nákupu. Zaveden byl také systém REkrabička pro omezení jednorázových obalů. Optimálnímu využití aspektů s pozitivním dopadem na udržitelnost využívají pomáhá spolupráce s Odborem udržitelnosti UK. Propojuje se tak veřejné zadávání, provoz a strategické cíle UK, což přispívá k budování dlouhodobé kultury odpovědného stravování.

Metodika hodnocení environmentální stopy potravin a nápojů ve stravovacích zařízeních Univerzity Karlovy

Centrum pro otázky životního prostředí UK ve spolupráci s Kolejemi a menzami UK vyvinulo a v roce 2025 pilotně ověřilo vlastní metodiku hodnocení environmentální stopy potravin a nápojů ve stravovacích zařízeních univerzity. **Metodika umožňuje strukturovaně a opakovatelně vyčíslit dopady spojené s nakupovanými surovinami, a to hned v sedmi kategoriích:**

1. **uhlíková stopa**
2. **využití orné půdy**
3. **antropogenní vstup dusíku**
4. **antropogenní vstup fosforu**
5. **spotřeba vody (modrá voda)**
6. **zátěž pesticidy a**
7. **dopad na biodiverzitu.**

Více informací k hodnocení environmentální stopy najdete ve zprávě: Kupcová, E., Kapitulčinová, D. (2025). *Zpráva z pilotního ověření metodiky hodnocení environmentální stopy potravin a nápojů ve stravovacích zařízeních Univerzity Karlovy: Menza Troja v roce 2024.* Centrum pro otázky životního prostředí, Univerzita Karlova, 18 stran. Celá metodika i zpráva je uveřejněna na stránkách UK Udržitelný rozvoj

Výpočet vychází z evropské databáze environmentálních dopadů SAFAD, vyvinuté na Švédské zemědělské univerzitě (SLU) ve spolupráci se Stockholm Resilience Centre.

Pilotní ověření proběhlo na kompletních nákupních datech menzy Troja za rok 2024 (přibližně 96,5 tuny nakoupených surovin). Výsledky potvrdily, že rozhodující část environmentální zátěže napříč většinou sledovaných kategorií pochází z živočišných produktů a z hotových (kompozitních) jídel, která tyto suroviny obsahují. U uhlíkové stopy, jež za rok 2024 dosáhla přibližně 293 tun CO_2 ekvivalentu, tvořily tři nejvýznamnější skupiny potravin – maso, hotová a trvanlivá jídla a mléčné výrobky s vejci – dohromady 71 % celkových emisí. Stejné tři kategorie stály i za zhruba 74 % celkové využité orné půdy. Nejvýraznější jednotlivou položkou je hovězí maso: přestože jej menza nakupuje v poměrně malém množství, jeho mimořádně vysoká emisní náročnost na kilogram z něj činí jeden z klíčových zdrojů celkové stopy.

Celkové dopady za rok 2024 byly vyčísleny pro všech sedm sledovaných kategorií dopadu. Výsledky představují environmentální dopady spojené s nákupy potravin a nápojů na menze Troja za dané časové období.

Pro každou kategorii dopadu jsou hodnoty vyjádřeny v odpovídajících jednotkách za rok (kg CO_2eq, m^2 využité orné půd, kg antropogenního vstupu dusík, kg antropogenního vstupu fosforu, m^3 modré vody, množství aplikovaných pesticidů, skrz biodiverzitu (E/MSY), tzn. o kolik vyhynutí druhů na milion druhových let daná aktivita přispívá. Jednotlivé kategorie mezi sebou nelze přímo porovnávat, každá značí něco jiného. Tyto dopadové kategorie slouží jako základ pro sledování trendů v čase a pro analýzu rozložení dopadů mezi jednotlivé kategorie a podkategorie potravin. Environmentální dopady jednotlivých kategorií jsou znázorněny v tabulce (Tabulka 1).

Kategorie/ Subkategorie potravin	CELKOVÉ MNOŽSTVÍ (Kg)	UHLÍKOVÁ STOPA (kg CO2-eq)	VYUŽITÍ ORNÉ PŮDY (m2)	ANTROPOGENNÍ VSTUP DUSÍKU (kg)	ANTROPOGENNÍ VSTUP FOSFORU (kg)	MODRÁ VODA (m^3)	PESTICIDY (g a.i)	BIODIVERZITA (E/MSY)
Alkoholické nápoje	**5 410,57**	**3 740,34**	**2 506,26**	**24,92**	**3,92**	**3,44**	**746,36**	**3,4868288E-10**
Lihoviny	0,91	2,68	2,03	0,02	0,00	0,24	0,24	6,2619807E-13
Pivo	5 255,22	3 527,60	2 179,86	24,47	3,63	1,99	197,61	2,9958135E-10
Víno	154,44	210,05	324,38	0,42	0,29	1,21	548,51	4,8475331E-11
Cukr, cukrovinky, kakaové a cukrářské výrobky	**2 348,61**	**7 024,66**	**8 361,28**	**99,97**	**14,51**	**425,19**	**1 579,54**	**2,0731191E-09**
Cukr a další sladidla	481,02	473,68	613,65	5,79	1,32	189,79	163,72	2,8723177E-10
Cukrářské výrobky	1 590,10	5 930,68	6 532,00	83,21	10,43	185,02	960,77	1,3905686E-09
Cukrovinky	85,20	143,51	249,39	2,63	0,61	15,38	70,57	7,4738383E-11
Čokoláda a čokoládové výrobky	192,29	476,79	966,23	8,33	2,15	35,00	384,47	3,2058037E-10
Hotová a trvanlivá jídla	**24 728,06**	**84 060,06**	**106 313,72**	**1 269,17**	**212,48**	**5 009,03**	**12 439,43**	**2,6142312E-08**
Alternativy proteinů	814,52	1 292,94	5 359,87	98,98	8,41	86,20	629,65	7,0815821E-10
Hotová studená jídla	6 320,77	33 966,54	39 670,24	529,47	60,85	3 016,49	4 029,65	9,8140359E-09
Hotová teplá jídla	17 587,55	48 774,12	61 262,08	640,45	143,12	1 906,16	7 777,10	1,5612919E-08
Snacks	5,22	26,46	21,53	0,26	0,09	0,18	3,02	7,1982312E-12
Chléb/pekárenské výrobky	**5 392,88**	**19 539,46**	**22 304,89**	**265,07**	**32,50**	**719,12**	**3 920,81**	**4,6106125E-09**
Bílé pečivo	2 884,19	8 936,61	9 878,75	113,13	14,74	126,72	1 647,40	1,8005315E-09
Mražené pečivo	797,01	4 215,66	4 342,25	54,80	6,81	144,87	679,49	9,8756637E-10
Sladké pečivo	1 149,68	4 433,29	6 483,26	76,55	7,90	444,28	1 425,91	1,6117594E-09
Trvanlivé pečivo	562,00	1 953,89	1 600,63	20,59	3,04	3,26	168,02	2,1075527E-10
Koření, konzervanty a extrakty	**2 167,32**	**3 772,12**	**4 894,99**	**55,95**	**15,81**	**281,63**	**1 450,85**	**1,3176194E-09**
Bylinky a další koření	7,99	8,86	13,74	0,05	0,01	1,49	2,65	2,7136746E-12
Dochucovadla	2,00	6,94	8,91	0,03	0,01	0,46	1,34	4,8057685E-12
Dochucovadla a pomůcky k pečení	308,32	841,63	1 126,63	5,55	1,73	52,81	194,59	5,0637272E-10
Octy	69,79	29,51	100,46	0,13	0,09	0,40	171,16	1,4983456E-11
Pomazánky/omáčky/krémy/majonézy	1 779,23	2 885,18	3 645,26	50,19	13,97	226,47	1 081,10	7,8874376E-10
Maso	**11 103,83**	**91 713,61**	**166 709,04**	**1 977,66**	**305,35**	**2 223,28**	**15 205,14**	**4,2087876E-08**
Hovězí	1 446,05	46 159,81	59 069,20	880,13	74,86	281,79	3 435,74	1,8035885E-08
Kachní	115,99	235,99	815,86	7,06	1,95	3,61	74,69	1,5470997E-10
Krůtí	733,67	1 513,57	5 143,10	45,24	12,13	24,35	502,92	9,8734924E-10
Kuřecí	4 409,50	9 554,59	31 258,49	276,05	72,17	172,77	3 148,52	6,2426267E-09
Vepřové	4 374,62	33 983,98	69 796,37	760,61	143,46	1 740,16	8 001,68	1,6574764E-08
Zvěřina	24,00	265,67	626,02	8,59	0,78	0,60	41,60	9,2541474E-11
Mléko/vejce/mléčné výrobky/alternativní produkty	**8 646,01**	**30 297,64**	**36 746,33**	**518,09**	**55,94**	**146,23**	**2 529,03**	**7,7787442E-09**
Mléko a mléčné výrobky	5 015,74	7 532,80	8 550,00	120,63	12,27	32,63	590,58	1,8509148E-09
Rostlinné alternativy	417,54	187,14	273,52	6,80	0,55	8,31	34,12	3,7242722E-11
Sýry	2 542,84	21 815,99	24 870,07	352,00	35,56	88,15	1 625,11	5,3388992E-09
Vejce	669,90	761,70	3 052,74	38,65	7,57	17,14	279,21	5,5168745E-10
Mořské plody a ryby	**329,50**	**2 272,72**	**1 685,53**	**23,31**	**3,28**	**13,97**	**4,47**	**4,0638654E-10**
Mořské plody								
Mořské ryby	129,10	846,41	668,24	8,76	1,28	5,36	4,36	1,6093072E-10
Sladkovodní ryby	200,40	1 426,31	1 017,29	14,55	2,00	8,62	0,11	2,4545583E-10
Nealkoholické nápoje	**7 439,10**	**7 168,09**	**8 206,66**	**98,88**	**23,04**	**729,99**	**4 839,31**	**5,6557596E-09**
Džusy a koncentráty	1 061,30	2 633,67	4 220,39	51,06	14,42	471,95	3 428,96	2,6250589E-09
Minerální vody a další slazené nápoje	5 711,85	2 180,72	774,31	7,41	1,67	231,01	216,37	3,5311018E-10
Teplé nápoje - (čaje, kakao, káva)	665,95	2 353,70	3 211,96	40,41	6,94	27,03	1 193,97	2,6775905E-09
Obiloviny, zrna, luštěniny	**7 221,77**	**12 990,77**	**24 130,87**	**292,98**	**48,73**	**882,25**	**2 457,76**	**4,6853090E-09**
Obiloviny - mouka	3 785,00	5 481,50	12 846,10	164,94	15,09	14,12	1 267,28	1,6709775E-09
Obiloviny - zrna	107,65	55,12	127,67	3,21	0,87	12,19	12,60	1,6233654E-11
Rýže	1 182,20	4 181,18	2 798,69	33,83	21,80	804,54	228,74	1,3633158E-09
Snídaňové cereálie	63,00	234,13	287,17	4,07	1,11	2,62	42,57	4,2482549E-11
Suché luštěniny	255,60	205,16	847,86	5,22	0,44	13,95	159,54	1,4429840E-10
Těstoviny	1 590,10	2 643,10	6 104,79	74,81	8,90	20,30	553,66	1,2509038E-09
Základní výrobky z luštěnin	238,22	190,58	1 118,58	6,90	0,51	14,52	193,36	1,9709727E-10
Ovoce	**1 461,20**	**1 449,82**	**2 324,72**	**20,48**	**7,70**	**233,34**	**1 720,21**	**1,2496966E-09**
Čerstvé exotické ovoce	694,98	562,82	517,94	10,63	3,95	154,05	521,59	5,9656416E-10
Čerstvé lokální ovoce	0,61	0,72	2,67	0,03	0,00	0,01	0,17	3,0003498E-13
Čerstvé ovoce mírného pásu	371,32	172,90	431,93	1,63	0,65	8,04	662,77	7,3345584E-11
Ořechy/semena	22,05	32,86	123,89	1,00	0,25	1,23	40,97	4,4796362E-11
Sušené/konzervované ovoce	226,09	479,86	514,30	4,30	1,19	14,57	332,61	2,2897803E-10
Zpracované ovoce	146,16	200,66	733,98	2,89	1,65	55,44	162,09	3,0571244E-10
Tuky a oleje	**2 835,83**	**10 164,96**	**24 757,42**	**319,24**	**146,41**	**238,11**	**3 292,52**	**4,3237188E-09**
Rostlinné tuky a oleje	2 161,83	4 392,35	17 936,36	223,63	136,46	206,71	2 830,50	2,8494512E-09
Živočišné tuky	674,00	5 772,61	6 821,06	95,61	9,95	31,39	462,02	1,4742676E-09
Zelenina	**17 494,03**	**18 363,36**	**11 655,16**	**144,32**	**35,97**	**641,37**	**3 108,53**	**1,8822158E-09**
Čerstvá zelenina	5 273,50	2 823,18	2 311,43	32,25	8,08	256,43	1 361,80	4,2824893E-10
Čerstvé bylinky								
Houby								
Konzervovaná zelenina	5 062,35	4 778,84	4 784,73	76,35	13,53	264,12	799,32	8,3113998E-10
Ořechy/semena	2,00	5,45	22,89	0,19	0,02	0,21	2,05	1,0097225E-11
Pyré či tepelně upravená zelenina	7 156,18	10 755,90	4 536,11	35,53	14,34	120,60	945,36	6,1272970E-10
Celkový součet	**96 578,71**	**292 557,63**	**420 596,87**	**5 110,05**	**905,62**	**11 546,94**	**53 293,95**	**1,0256205E-07**

Studie zároveň ukázala, že na výsledné stopě se výrazně podílejí i položky nakupované ve velkých objemech. Příkladem je „pizza dle výběru" – s 4 553 kg šlo v roce 2024 o druhou nejnakupovanější položku menzy (více se nakoupilo jen vařených brambor). Její emisní náročnost přitom není nijak extrémní (přibližně 3,6 kg CO_2 ekvivalentu na kilogram); vysoký podíl na celkové stopě jí dává právě objem nákupu. To ukazuje, že vedle emisně náročných surovin má smysl sledovat i běžné, hojně odebírané položky. Analýza odhalila i méně očekávané zdroje dopadů – například slunečnicový olej u zátěže fosforem, pizzu, bagety a rýži u modré vody nebo ovocné koncentráty (sirupy) u pesticidů. Tato zjištění ukazují, že prostor pro snižování stopy neleží jen ve volbě mezi živočišnou a rostlinnou stravou, ale i ve výběru konkrétních surovin, jejich původu a způsobu zpracování.

Metodika dnes slouží jako základ pro systematické sledování dopadů v čase a zejména pro tvorbu scénářů udržitelných změn – například vyhodnocení, jak by se celková stopa proměnila při omezení části hovězího masa, úpravě receptur baget nebo vyšším podílu rostlinných variant. Univerzita tak získává datový podklad pro strategické řízení udržitelnosti stravování, který navíc často míří stejným směrem jako zdravější skladba jídelníčku.

Aktivity Národní strategie veřejného zadávání České republiky jsou realizovány Ministerstvem pro místní rozvoj ČR a finanční prostředky jsou čerpány z Národního plánu obnovy – Komponenta 4.1 Systémová podpora veřejných investic, Subkomponenta 2 Metodická podpora a modernizace veřejného zadávání.